

Kedves Elnök úr!

Különböző londoni barátaim értesítéseiből tudtam meg, hogy Ön volt szíves minden befolyását felhasználni, hogy segítsen engem kiszabadítani Franco tábornok börtönéből.¹ Párizsba érkezve szeretném kifejezni szívből jövő köszönetemet és mély hálámát az Ön jóságáért és állhatatos szolidaritásáért.

Spanyolországból már néhányszor írtam Önnek, informálva a Spanyolországban élő magyarok bizottságáról, amely az Ön mozgalmához csatlakozott azzal a szándékkal, hogy segítsen az új, demokratikus Magyarország újjáépítésében. Sajnos soha nem kaptunk választ ezekre a levelekre, noha egyiket a madridi brit követség továbbította, a másikat a cseh követség.

A bizottság még most is működik Madridban, és maga köré gyűjti a magyar kolónia demokratikus elemeit, külön listát készítve azokról, akik haza kívánnak térni. Kapcsolatba hoztam őket a párizsi magyar központtal (Mr. Bölöni). Mr. Ambró, a spanyolországi magyar követ, noha lemondott Magyarország német megszállása idején, nem kívánt velünk együttműködni, mivel nem fogad el egy igazán demokratikus platformot. Valószínűleg Kállayval és bizonyos horthystákkal fog majd össze. „Első tanácsosa”, Bethlen gróf inkább rokonszenvezett velünk és meg akarta tárgyalni csatlakozásának lehetőségét.

Remélem részletesen informálhatom, ha visszatér Párizsba. Addig is engedje meg, hogy jó egészséget kívánjak és energiát, tovább harcolni az Ön nagy ügyéért és Magyarország jövőjéért. Még egyszer kifejezést adva mély hálámnak, kedves Elnök Úr

¹ Károlyi Franco győzelme után, vagyis 1939 körül interveniált Gibarti érdekében, aki szabadulása után Spanyolországban élt, és az ottani magyarokból antifasiszta bizottságot alakított a háború végén, amikor ezt a Franco-rezsim már eltűrté. Említett üzenetei egy része eljutott Károlyihoz.

123. LÉVY BÉLA KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(London, 1945. augusztus 28.)

Igen tisztelt Elnök úr,

Nagybecsű levelének birtokában bátorkodom értesíteni, hogy ma végre alkalmam volt találkozni Mr. Ivor Montagu-val.¹ Ő közölte velem, hogy Mr. Pritt² egy hadbíróági tárgyalásra Kairóba repült és mintegy két hétig ott lesz elfoglalva. Elutazása előtt beszélt M-mel, és felkérte őt arra, hogy lépjen velem érintkezésbe a helyzet tisztázása céljából.

Sem Pritt, sem Montagu nem voltak tisztában azzal, hogy hol kellene az ügyet megfogni. Én kifejtettem ugyanazt, amit emlékiratomban megírtam, és amit most röviden megismételtek:

Minden eljárásnak bármely bíróság előtt is útját állja e percben a kir. Kúria jogerős ítélete. Bármennyire törvénytelen és jogtalan is valamely bírói ítélet, ha jogerőre emelkedett és perújításnak helye nincs, az ellen nem lehet semmit sem tenni. Hozzájárul ehhez az, hogy Elnök Úr a per tartama alatt és az ítélet meghozatalakor is magyar állampolgár volt. Ennélfogva az állandó nemzetközi bíróságnak sem volt az ügyben hatásköre.

Ellenben van mód reá, hogy ez az akadály elháríttassék, ha az Egyesült Nemzetek akarnak azokon segíteni, akik a múlt békeszerződés megkötése óta Magyarország jogtalan ténykedései következtében kárt szenvedtek. Nem kell ehhez más, mint a békeszerződés feltételeinek megfelelő megszerkesztése és annak az elvnek a beiktatása, hogy mindazok a személyek, akik a múlt háború befejezte és a küszöbön álló békeszerződés életbelépte közötti időben politikai magatartásuk miatt üldözésnek voltak kitéve akár

személyükben, akár javaikban, jogorvoslatot és kárpótlást kell hogy kapjanak. Ez csak következetes végrehajtása volna annak az elvnek, amelyet az Egyesült Nemzetek állampolgárai, de sőt az otthon a mostani háború ideje alatt letartóztatott személyek javára a fegyverszüneti egyezmény máris kimondott.

Most tehát arról van szó és arra van szükség, hogy ezeket a szempontokat az angol kormány illetékes tényezői megismerjék és magukévá tegyék. Ezt Montagu be is látta. Ezután arról beszélünk, hogy ki az illetékes személy. Őszerinte Noel-Baker.³ Ezután felmerült az a kérdés, hogy Pritt alkalmas-e erre az akcióra. Mint méltóztatik tudni, őt annak idején véletlenül éppen Noel-Baker indítványára kizárták a Labour Partyből. Visszalépése, ill. újrafelvétele még nem történt meg. M. azt hiszi, hogy Pritt hajlandó is és tud is beszélni az ügyben, de most van két hét arra, hogy ezt Elnök úr meggondolja.

Megjegyzem, hogy a magyar kormány nézetem szerint nem fog lényeges ellenvetést tenni a szóban forgó kötelezettség elvállalása ellen. Lehetséges az is, hogy minden külső kényszer nélkül is meg lehet oldani a kérdést, ha valaki otthon kézbe veszi. Ha azonban sem külső helyről, sem hazulról nem sürgeti senki *most*, nagyon könnyen feledésbe mehet az ügy, és nagyon nehéz volna azt újból felvenni.

Ha a békeszerződés, vagy valamely belső törvény elhárítja a korábbi ítélet által okozott formális akadályt, akkor a per vitele nem lesz túlságos nehéz, akár a magyar bíróság, akár – ha az nem szolgáltatna igazságot – a békeszerződés által létesítendő nemzetközi fórum előtt.

Ez utóbbinál lenne Pritt-re mint jogtanácsosra (counsel) szükség.

Hogy Nagy Vince alkalmas-e akár az egyik, akár a másik feladatra, azt nem tudom.

Az első az volna, hogy otthon előkészítse a hangulatot és kiismerje az irányadó körök álláspontját. A második majdan a per vitele. Ez utóbbit azonban ellenőrizni és irányítani lehet. A bajt abban látom, hogy személyes impresszióim szerint Nagy Vince nagyon derék ember, de sajnos sem mint politikusnak, sem mint jogásznak nem volt meg a kellő súlya.

Mindezek után arra kérem, legyen oly kegyes levelém tartalmát fontolóra venni és nagybecsű elhatározását velem közölni.

Nagy Vincének esetleg az angol vagy az amerikai misszió útján lehetne egy bizalmas levelet küldeni.

E levelém másolatát elküldöm Fehér doktornak és érdeklődéssel nézek Elnök úr idejövetele elé.⁴

Reménylem, hogy a Kegyelmes Asszony és Elnök úr is jól üdültek, és egészségükben lényeges javulás állott be.

Legjobb kívánságaimmal maradok tisztelő híve

PIL 704. f. 81. ó. e. (eredeti)

¹ Ivor Montagu kommunista publicista, közéleti személyiség, a Béke Világtanács megalakulása után annak egyik titkára.

² D. N. Pritt jogász, a Labour balszárnyához tartozott, 1935–1950 között képviselő, a Dimitrov-per londoni „ellenperében” a bíróság elnöke. A háború után a Béke Világtanács tagja, a Demokratikus Jogászok Nemzetközi Szövetségének vezetője.

³ Philip J. Noel-Baker angol munkáspárti képviselő, külpolitikus, 1946–47-ben a Munkáspárt elnöke, Nobel-békedíjas. A két háború között többször segítette Károlyt jogai védelmében.

⁴ Fejér (Fehér) doktor Károlyi másik londoni magyar ügyvédje. A levél érdekessége, hogy egyrészt megmutatja, mennyire homályos elképzelései voltak Károlynak a hazai viszonyokról, mintha az ő rehabilitálásának más akadálya is lett volna, mint hogy mindenki a maga dolgával volt elfoglalva, másrészt viszont hogy hazatérése halogatásának egyik fő oka ünnepélyes jogi rehabilitálása elmaradása volt. Téves elképzelése kivitelezéséhez – nem először életében – ezúttal is sikerült a legalkalmatlanabb ügyvédek megtalálnia.